A. 1829. No. 27.

ARNHEMSCHE COURANT.

Dingsdag den 3 Maart.

WEENEN, den 21sten Februarij.

De *Oostenrijksche Beobachter* behelst de volgende tijdingen uit Konstantinopel van den 26sten Januarij: « De Porte heeft berigt ontvangen van een gevecht, hetwelk den 13den Januarij tusschen hare troepen en de Russen bij Koslidscha (tusschen Bazardschik en Pravadi) is voorgevallen. Volgens dit berigt, is het gevecht geëindigd met het verbranden eener Moskee, waarin de Russen zich eenen tijd lang standvastig verdedigd hadden. Bij deze gelegenheid zoude een staf-officier, benevens drie officieren en 33 gemeenen in Turksche krijgsgevangenschap geraakt zijn.

« De Sultan houdt zich onledig met de oprigting eener Keizerlijke lijfgarde, waartoe bij voorkeur zoons van staats- en hof-beambten en andere aanzienlijke ingezetenen gekozen worden, en waarin ook de (thans zesjarige) Prins *Abdulmedschid* zijnen rang bekomen zal.

« De bezorgdheid over gebrek aan granen is geheel vervallen; de hoofdstad verkeert in eenen staat van volkomene rust, en de regering is zoo weinig voor eene storing derzelve beducht, dat vele der voormalige Janitsaren, die nog in hechtenis waren, op verzoek hunner naastbestaanden, in vrijheid zijn gesteld.

« De Nederlandsche gezant heeft eenen koerier naar Parijs en Londen gezonden met het antwoord op de voorstellen der verbondene mogendheden; welke hij en de heer *Jaubert* aan den reis-effendi hadden medegedeeld.»

FRANKFORT, den 27sten Februarij.

Volgens berigten uit Konstantinopel, van den 26sten Januarij, heeft de Sultan niet willen treden in het voorstel der verbondene mogendheden, om gevolmagtigden naar een eiland van den Archipel of naar Smijrna te zenden, ten einde over de zaken van Griekenland te onderhandelen. Intusschen luidt het antwoord, hetwelk de reis-effendi aan den Nederlandschen gezant heeft medegedeeld, wat de hoofdzaak betreft, evenwel niet ongunstig. Het komt hierop neder: « De Groote Heer heeft de voorslagen der mogendheden in rijpe overweging genomen, en gelooft daarop reeds vroeger geantwoord te hebben, door zijn leedwezen over het vertrek der gezanten te kennen te geven en hen uit te noodigen om naar de hoofdstad terug te keeren. De Porte wenscht aan elke billijke vordering te voldoen; zij wenscht dat er onmiddelijke onderhandelingen mogen aangeknoopt worden, dat de gezanten naar Konstantinopel terugkeeren. Mogten de gezanten door traktaten verhinderd worden, in hunne tegenwoordige hoedanigheid te Konstantinopel te resideren, zoo zouden zij met eene buitengewone zending kunnen belast worden. Wat de verklaring der mogendheden betreft, waarbij Morea en de Cijcladen onder hare bescherming gesteld, en dit grondgebied, tot eene eindelijke schikking over het toekomstige lot der Grieken, onzijdig verklaard wordt, deze verklaring wil zij in zoo verre erkennen, dat zij geene troepen naar Morea zal afzenden.

— Te Konstantinopel was, bij het vertrek van den laatsten post, het berigt algemeen verspreid, hetwelk de Porte van een gevecht te Koslidscha (bij Varna) ontvangen heeft. Men heeft daar, zoo het schijnt, eenen Russischen post overvallen. De Turken beweren, dat er 900 Russen gesneuveld of krijgsgevangen gemaakt zijn, en dat zij 7 kanonnen veroverd hebben. Deze tijding heeft de geestdrift zeer verhoogd van de karavane, welke naar Mekka gaat, om den zegen over de Ottomansche wapenen af te smeeken.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Nader verslag der Zitting van Woensdag den 25sten Februarij.

De heer *van Reenen* brengt rapport uit, namens de commissie tot de verzoekschriften, op een getal van 50 verzoekschriften, behelzende de navolgende verzoeken: 119 vragen vrijheid van onderwijs; 76 vrijheid van drukpers; 62 de herstelling der jurij; 41 de onafhankelijkheid der regterlijke magt; 14 de volkomene uitvoering van het concordaat en 4 de verantwoordelijkheid der ministers.

De andere verzoekschriften, betrekkelijk de afschaffing van sommige belastingen, zullen het onderwerp van een ander rapport uitmaken. Vervolgens gaat de spreker over tot de bijzonderheden, waartoe deze verzoekschriften aanleiding hebben gegeven. Alle komen daarin overeen, dat zij de grondwet willen onderhouden hebben met al de regten, vrijheden en waarborgen, welke zij gegeven heeft, en die, volgens hen, in vele opzigten geschonden zouden zijn. Alle verklaren zich tegen het bestaande ministerie, hetwelk de persoonlijke vrijheid en de magt der gemeente-besturen onder anderen gekrenkt had. Zij verlangen, dat het besluit van 23 Februarij 1815 worde ingetrokken, hetwelk die persoonlijke vrijheid zoude hebben vernietigd. Verscheidene vragen eene wet op de ministriele verantwoordelijkheid, welke zij beschouwen, als eene der zaken, die de ministers ter bereiking hunner eigene oogmerken niet wenschen. Men verlangt, dat het concordaat in alle deszelfs deelen worde ingevoerd, hetwelk, volgens hen, de wil van den vorst is, doch door het ministerie wordt tegengehouden. Het is bekend van welke vreugde en blijdschap de afkondiging van dat concordaat is verzeld gegaan; hetwelk als nu geen gevolg heeft. Men verlangt de daarstelling der regterlijke magt en het herstel der jurij. Men wil de onafhankelijkheid der regters. Men verzoekt wetten voor die onafhankelijkheid, hoedanige er niet bestaan. Zij vinden de jurij zeer noodzakelijk, vooral in de beoordeeling van misdrijven, door middel van de drukpers begaan. Zij verzoeken de intrekking van de wetten en besluiten van 1815 en 1818, en eene goede wet op de drukpers; de verwerping van het voorgedragene ontwerp, en een artikel in een nieuw ontwerp, waardoor alle veroordeelden, uit krachte van die wetten en besluiten, zullen worden vrijgelaten. Zij gelooven, dat de vrijheid der drukpers een lastig punt is voor het *jammerlijke* ministerie. Zij wenschen dat hunne verzoeken geen ijdele klank zullen zijn. Zij zeggen dat het ministerie langzamerhand de grondwet wil verbreken en daarom de geheimhouding aan de ambtenaren heeft opgelegd. Het ministerie sleept dagelijks, volgens hen, de regten des volks weg. Alle deze verzoekschriften houden den grootsten eerbied voor den Koning in, doch varen op het allerhevigste tegen de ministers uit. De meesten verzoeken de vrijheid van het onderwijs, zeggen dat de besluiten van 1825 tegen de grondwet strijden, en dat men het regt niet had gehad om die besluiten te nemen. De verzoekschriften van Brussel en van Antwerpen geven vele inlichtingen, welke den rapporteur belangrijk voorkomen. De vrijheid van onderwijs is, volgens de verzoekers, bij de grondwet gewaarborgd, en de regering heeft wel de zorg, maar niet het bestuur over de vrijheid. Zij wenschen, dat aan alle ingezetenen, zonder onderscheid, alle ambten en bedieningen zullen kunnen worden opgedragen. Zij verlangen, dat zij niet genoodzaakt zullen behoeven te zijn, hunne zonen naar buitenlandsche scholen te zenden. De grondwet, zeggen zij, wil vrijheid van drukpers, vrijheid van onderwijs, vrijheid van eeredienst, vrijheid van spreken, vrijheid van denken, maar wil geene monopolien op die vrijheden. Zij willen de grondwet waarborgen, en zij hopen dat de leden der vergadering, aan hunnen eed getrouw, dit zelfde zullen doen. Zij verlangen dat er wettelijke bepalingen op het onderwijs zullen worden gemaakt, hetwelk art. 145 der grondwet beveelt, alsmede omtrent de persoonlijke vrijheid en tot handhaving der grondwet. Men verlangt het vrij gebruik der Fransche taal. De grondwet zegt niet, dat er eene landtaal is, of welke die is, en alzoo hebben zij regt het behoud hunner landtaal te verzoeken.

De commissie tot de verzoekschriften besluit, dat zij in geene beoordeeling en beslissing over deze verzoeken wil komen, doch dat de meerderheid der leden van gevoelen was, deze verzoekschriften ter griffie neder te leggen, en dat men aan de vergadering de beslissing overliet, of al deze verzoekschriften, al dan niet ter kennis van het gouvernement zoude behooren te worden gebragt.

De heer *de Brouckère* verzet zich tegen het rapport der commissie. Hij deelt zijn gevoelen mede, hetwelk hij in de vergadering dier commissie had geuit, om namelijk de verzoekschriften aan den Koning te zenden, en zulks op de meest plegtige wijze, benevens het drukken en ronddeelen van het rapport.

De heer *Sandberg* had een tegenovergesteld gevoelen. De grondwet gaf aan de Kamer het regt niet om over het onderwijs te spreken en ook niet om die buitengewone maatregelen te nemen, die de vorige spreker had voorgesteld. Hij stelde daarentegen voor, om omtrent de petitien wegens het concordaat, het onderwijs en de verantwoordelijkheid der ministers, over te gaan tot de orde van den dag en de andere, als betrekking hebbende tot wetten bij de vergadering aanhangig, ter griffie neder te leggen.

De heer *Angillis* is van gevoelen, dat het beste middel zoude wezen, om deze verzoekschriften door den voorzitter op eene officieuse wijze aan den Koning bekend te maken. Verder vereenigde hij zich met het gevoelen van den heer *de Brouckère*.

De heer *Fontein Verschuir* is van oordeel, dat men over al de verzoekschriften tot de orde van den dag moest overgaan. Dezelve waren oproerig opgesteld en begeerden tweedragt en twist te stoken.

De heer *de Stassart* meent, dat men deze verzoekschriften bij een adres aan den Koning moet zenden.

De vergadering werd vervolgens tot den volgenden dag ten 11 ure des morgens opgeheven.

Zitting van den 26sten Februarij.

De discussien over het rapport der commissie tot de petitien worden voortgezet.

De heer *Fabri Longré* spreekt ten voordeele der verzoekschriften en is, even als de heer *Angillis*, van gevoelen, dat tot een adres aan den Koning behoort besloten te worden.

De heer *Surmont de Volsberghe* is van hetzelfde gevoelen.

De heer *de Langhe* gispt de ministers en verlangt, dat er een adres aan den Koning worde ingediend.

De heer *Vilain* XIIII. stemt mede voor een adres.

De heer *Surlet de Chokier* is van gevoelen, dat de grieven behooren hersteld te worden; maar hij raadt tot eendragt tusschen het volk, de Staten-Generaal en den Koning; naar zijn gevoelen, moet men in deze zaak met gematigdheid en voorzigtigheid te werk gaan. Hij tracht te betoogen, dat, in weerwil van het besluit van 1820, de Staten Generaal zich in betrekking met het gouvernement kunnen stellen. Bij dat gedeelte der rede van den heer *Surlet de Chokier*, waar hij de eendragt aanbeveelt, wordt door verscheidene leden *bravo* geroepen.

De heer *van de Kasteele* is voor het aannemen van het voorstel der commissie.

De heer *Bijleveld* ziet in de verzoekschriften niets anders dan het bedrijf van dagbladschrijvers en zal voor het ter zijde leggen derzelven stemmen.

Dit zal ook de heer van *Sijtzema*, om dezelfde redenen, doen.

De vergadering scheidt tot morgen elf ure.

Zitting van den 27sten Februarij.

De discussie over de verzoekschriften wordt voortgezet.

De heer *Le Hon* bestrijdt degenen die meenen, dat de beweging, welke zich bij de natie openbaart, gevaarlijk is. Men moet ze aan geene factie, aan geene zucht tot oproer toeschrijven. De natie ijvert sterker voor eene grondwettige regering, waarvan zij thans de voordeelen en de regten inziet. De spreker tracht te verklaren, hoe het komt dat men tot dus verre zoo veel willekeur in het gedrag van het gouvernement heeft opgemerkt. Hij leest een opstel van een adres aan den Koning, dat door de Staten-Generaal zou behooren aangeboden te worden, en zegt dat bij dit adres niets omtrent de onderwerpen, in de verzoekschriften behandeld, wordt voorbeslist, en dat het de verschillende gevoelens tot een brengt.

De heer *de Secus* verdedigt de verzoeken der requestranten. Hij somt al de voorgedragene grieven op. Hij haalt het reglement aan, dat in het Noorden op het openbaar onderwijs bestaat, en beweert, dat men daar meer vrijheid in dit opzigt geniet, dan in de zuidelijke provincien.

De heer *Hinlopen* spreekt tegen de verzoekschriften. Hij zegt, dat de meeste requestranten zonder kennis van zaken geteekend hebben, en dat men het gouvernement moet laten begaan, hetwelk de belangen des volks beter kent. Nogtans is hij er niet tegen, dat de verzoekschriften ter griffie nedergelegd worden.

De heer *Le Hon* somt de grieven op en stemt voor een adres aan den Koning. De heer *Corver Hooft* insgelijks.

De heer *Donker Curtius* oordeelt, dat de vergadering zich niet door de menigte moet laten besturen. De voorgedragene grieven zijn bij alle leden bekend, en zij zijn daaromtrent werkzaam. Hij is gevoelen, dat de vergadering, ten aanzien der verzoekschriften over het onderwijs, de verantwoordelijkheid der ministers en het concordaat, tot de orde van den dag behoort over te gaan; terwijl de overige ter griffie zouden kunnen nedergelegd worden.

De vergadering scheidt tot morgen.

Zitting van den 28sten Februarij.

De discussie over de petitien wordt voortgezet.

In deze zitting hebben de heeren *van de Poll*, *van Alphen* en *Clifford* voor het nederleggen ter griffie gesproken; de heer *van Boelens* voor het overgaan tot de orde van den dag; de heer *Collot d'Escury* voor het nederleggen ter Griffie.

De heer *Geelhand* kan niet voor eenen officielen maatregel op de verzoekschriften stemmen; hij zal nader zijne stem regelen. Hij erkent, dat er werkelijk grieven bestaan.

De heer *Sasse van Isselt* spreekt met vuur over de grieven, en vooral over de maatregelen van het openbaar onderwijs, waardoor de godsdienst geheel zou worden vernietigd.

De heer *Asch van Wijk* zegt, dat men zich door geen geschreeuw moet laten misleiden. Hij is voor het nederleggen ter griffie.

De vergadering wordt tot Maandag gescheiden.

BRUSSEL, den 28sten Februarij.

De door Z. M. benoemde commissie tot herziening der bestaande bepalingen op het middelbaar onderwijs heeft heden hare werkzaamheden begonnen. Al de leden waren in deze eerste zitting tegenwoordig.

Mengelwerk.

Aan de Redactie!

Geene tegenbedenkingen kunnen het gezag der waarheid verminderen; zij dienen alleen om derzelver luister te verhoogen. Indien het dus waarheid is, dat het stelsel eener algemeene verlichting, in den thans gebruikelijken zin, nuttig en voortreffelijk zij, dan zal men ook ligt deze bedenkingen kunnen oplossen en de waarheid met des te beter gevolg kunnen voorstaan. — Laat men dan mijne gronden wederleggen, ontzenuwen en mij van mijne dwaling overtuigen, en ik zal de eerste zijn, om eene algemeene verspreiding van kennis en wetenschap, naar mijne geringe krachten, te bevorderen.

Ik vertrouw, Mijnheer de Redacteur, van uwe onpartijdigheid en waarheidsliefde, dat gij aan het volgende eene plaats in uw geacht dagblad zult inruimen. H.

ALGEMEENE VERLICHTING.

« *Il semble, qu'on ait trop de laboreurs et qu'on*
« *craigne de manquer de philosophes.* »

ROUSSEAU.

Er bestaat voorzeker geen land, waar men ten allen tijde zoo zeer de opvoeding en het onderwijs, vooral van de lagere volksklasse, heeft behartigd, als in ons vaderland. Welke geleerde genootschappen en maatschappijen bij andere natien zich gevormd hebben, om den bloei van kunsten en wetenschappen te bevorderen, eene maatschappij *tot nut van het algemeen* is alleen in *Nederland* ontstaan, en bleef iets eigenaardigs aan de Nederlandsche natie. — Deze, in haren oorsprong zoo voortreffelijke, inrigting, had het zich ten doel gesteld, het onderwijs te verbeteren, en vooral kennis en zedelijkheid onder de geringere standen te verspreiden, om daardoor het wezenlijk nut van allen te bevorderen. — Maar deze edele bedoeling is ook allengskens verbasterd, en van hare oorspronkelijke zuiverheid afgeweken; en eindelijk schijnt men zoo ver gekomen te zijn, dat men alle menschen, van welken rang of stand zij ook zijn mogen, tot geleerden en wijsgeeren wil vormen. — Het is niet genoeg, dat de toekomstige landbouwer of handwerksman de eilanden der stille zuidzee kan opnoemen, of de geschiedenis van Grieken en Romeinen verstaat, maar ook wetenschappen wil men hem onderwijzen en allen tot Phijsici en Astronomen vormen. — Zoo heeft men eene meetkunde, natuurkunde, scheikunde voor het volk geschreven; en zelfs wijsgeerige beschouwingen worden aan hetzelve als hoogst gewigtig in handen gegeven. En of dit alles niet genoeg ware, ook wetgeleerden wil men hen maken en in de staatkundige gesteldheid van ons vaderland hen inwijden. Dit alles, zegt men, zal de verlichting en daardoor het nut van het algemeen bevorderen, — als of dan eerst de staat gelukkig kan wezen, wanneer zij geheel uit geleerden en wijsgeeren besta! Hoe vurig ik ook eene ware verlichting vereer, en hoe verre ik verwijderd ben van de verfoeijelijke stellingen der hedendaagsche Ignorantijnen, heb ik toch eene zoodanig overdrevene handelwijze nimmer kunnen goedkeuren, en het onberekenbaar gewigt der zaak noopt mij eenige bedenkingen tegen dezelve aan het oordeel van het publiek te onderwerpen. Ik vrees (en o! mogt mijne vrees ongegrond wezen!) dat het tot nog toe gevolgd stelsel eener algemeene verlichting, in plaats van het nut van het algemeen te bevorderen, integendeel, voor de lagere volksklasse zelve, voor den staat en voor de wetenschappen hoogst schadelijk en verderfelijk zal worden.

Men wil eene algemeene verlichting en men bedenkt niet, dat, bij den tegenwoordigen staat der maatschappij, geene algemeene gelijkheid bestaan kan, welke van het eerste het onvermijdelijk gevolg is. Welke gedachten toch zullen zich bij den geringeren vormen, wanneer hij zich niet al die kundigheden ziet toegerust, die in den aanzienlijken worden gevorderd? Op dezelfde school zal men in dezelfde wetenschappen hetzelfde onderwijs mededeelen aan hem, die bestemd is, om eenmaal in de gewigtige betrekkingen te worden geplaatst, en aan dengenen, die door den arbeid zijner handen voor zich en de zijnen het brood zal verdienen. — Gelooft men dan, dat hij, die natuur- en scheikunde meent te verstaan, die in de geschiedenis van zoo vele groote mannen gelezen heeft, hoe zij uit den geringsten stand tot de hoogste waardigheden zijn opgeklommen, die op deze wijze allerlei schitterende vooruitzigten zich voorgesteld heeft en door zijne gewaande geleerdheid het regt meent te hebben op aanzienlijker betrekkingen; — gelooft men, zeg ik, dat deze, nu hij dit alles meent te verstaan, met dezelfde tevredenheid zijn land zal bebouwen of schoenen en kleederen voor den rijkeren zal vervaardigen? Of zal hij niet veeleer, meenende, dat hem onregt gedaan wordt, ontevreden worden met den staat en met zich zelven, als hij menigeen door stand en betrekking boven zich ziet geplaatst, dien hij in kunde en geleerdheid verre beneden zich oordeelt? Zal hij dan niet, in plaats van een bescheiden onderdaan, een lastige bediller worden, of, gelijk ICARUS, eene vlugt, verre boven zijne krachten ondernemen?

Mogt ik mij bedriegen! doch helaas! de ondervinding heeft maar al te zeer deze vreeze bevestigd. Zie dat groot aantal van klerken en kantoorbedienden, die hongerig azen op ieder openvallend postje! Zie aan onze hooge scholen die groote menigte, vooral van toekomstige godgeleerden, waaronder zoo vele, die, wanneer zij van hunnen vader het schoen- of kleermaken geleerd hadden, welligt nuttige leden der maatschappij hadden kunnen worden, en die thans, schoon zij al eenige kennis mogen hebben opgedaan, niet dan onvolkomen aan hunne betrekking kunnen beantwoorden, daar zij eene opleiding en beschaving missen, in dien gewigtigen stand boven alles noodzakelijk.

Zoeken wij de reden van dit alles, niet alleen in het verval van den handel of in andere omstandigheden; maar letten wij toch op die buitensporige zucht tot standverwisseling, die vooral in onze dagen zoo zeer is vermeerderd. Wanneer de moeder haar zoontje, dat zeografie en andere haar onbekende dingen leert, op de koffij-visite aan de vergaderde vrouwenschaar, als een wonder van geleerdheid, aanprijst, wanneer zij, in tegenwoordigheid van het kind, den lof uitbazuint, door meester aan hetzelve gegeven; wanneer vader en moeder zich beiden vereenigen, om de voortreffelijkheid van het tegenwoordig onderwijs te verheffen en den jongen te beduiden, dat hij meer weet, dan zij immer geleerd hebben: welke denkbeelden zullen zich dan bij den jeugdigen knaap vormen? En als dan de ouders, buitenmate met hun telg ingenomen, hem vertellen, dat hij niet voor disch en driestal geboren is, dat er meer in hem zit en hij hooger moet vliegen; zou dan hieruit niet die zucht tot standverwisseling ontstaan, die zoo vele ellendige gevolgen zal na zich slepen? Dan moet de jongen op een kantoor worden gedaan of schoolmeester worden, of, wanneer die zucht zich nog sterker vertoont, dan zal hij, op moeders raad vooral, tot dominé opgroeijen, opdat naderhand de boekzaal van hem gewage. Helaas! men ziet reeds de aanvankelijke gevolgen, en zal men het kwaad dan niet in zijnen oorsprong tegengaan? Dit alles, het is waar, is niet anders, dan het misbruik, dat van eene goede zaak wordt gemaakt; maar het is een misbruik, dat bij den tegenwoordigen staat der maatschappij onvermijdelijk is, een misbruik, dat nimmer zal ophouden te bestaan, zoo lang niet alle menschen wijsgeeren worden, en, in weerwil van hunne gewaande kundigheden, tevreden zijn met hunnen stand en betrekking. Men moge dan werkjes zien uitgeven tegen het gevaarlijke eener standverwisseling, zij zijn niets anders, dan een weinig werkend geneesmiddel tegen eene hevige kwaal; en het kwaad zal blijven voortduren, zoo lang men hetzelve niet in zijnen oorsprong verhindert. Het is koekjes te geven aan kinderen en hun te verbieden dezelve te gebruiken.

Maar, ook buiten die rampzalige trek tot standverwisseling, die de ondervinding als het gevolg aangeeft eener overdrevene zucht naar algemeene verlichting, waartoe toch zal men den geringeren zoo vele kundigheden opdringen, die hem in zijn volgend leven geen het minste voordeel kunnen verschaffen? Waarom moet de landbouwer en handwerksman, geschiedenis en aardrijkskunde leeren of de verschijnselen der natuur als een volmaakt phijsicus kunnen verklaren? Zal hij daardoor beter zijne pligten leeren vervullen, beter mensch worden voor zich zelven, beter burger zijn voor den staat? — Maar men ontneemt hem tevens, door den stand, waarin hij geplaatst is, de middelen, om zich verder te oefenen en zijne verkregene kennis tot rijpheid te brengen; men stelt hem buiten staat, om, behoudens de pligtmatige vervulling zijner beroepsbezigheden, de opgewekte lust naar wetenschap op eene waardige wijze te bevredigen; men maakt hem dus ongelukkig voor zich zelven of ongeschikt voor zijnen stand. — Maar, wat zoo veel erger is, men voedt in hem eigenwijsheid en eigenwaan en ontneemt hem de gelegenheid, om, door het verkrijgen van meerdere kundigheden, tot dat begin te geraken van ware wijsheid en zijne eigene geringheid te leeren inzien. — Zie het aan schoolmeesters, wier trotschheid te regt reeds bij ...

anderen ten spreekwoord geworden is, die, naauwlijks aan den ingang zich bevindende van den tempel der wetenschappen, reeds wanen denzelven ten einde te zijn gegaan. — Doch ook hunne trotschheid is slechts toegenomen, naar mate der meerdere kennis, die van hen wordt gevorderd. (a) Men ziet thans schoolmeesters, niet slechts over geschiedenis en aardrijkskunde *ex tripode* hunne gevoelens voordragen; maar men vindt er, die de natuurkunde en natuurlijke historie vermeerderen en verbeteren, ja zelfs openlijk te voorschijn treden en Kant(s)iaansche stellingen toetsen aan de.......... Rede. *Quosque tandem?* — En deze zijn dan nog, door hunne betrekking in de maatschappij, in de gelegenheid meerdere kennis te verkrijgen, en dus meer hunne geringheid te leeren inzien; wat zal men dan van diegenen mogen denken, die eenen stand hebben gekozen, welke het hun verhindert, de fragmentsgewijze opgedane kennis te vermeerderen of tot een nuttig geheel te vereenigen? Men wil, dat de geheele maatschappij uit helder wijsgeerig denkende menschen besta, en men zal niets dan ellendige betweters en verachtelijke pedanten vormen. — Dat eenige steunsel van den staat, het gevoel van onderlinge behoefte en afhankelijkheid, zal verloren gaan. — De landman zal in den wetgeleerde niet meer den verdediger zien zijner belangen en den handhaver zijner persoonlijke vrijheid; den leeraar zal hij niet meer vereeren, als dengene, die zijne heiligste belangen voor tijd en eeuwigheid behartigt; maar, steunende op zijne vermeende bekwaamheden, zal hij dwaasselijk wanen, *self* te kunnen onderzoeken, *self* zijne belangen te kunnen regelen en geene hulp van anderen te behoeven. — Men zal dan eene dwaze menigte Pseudo-Stoicijnen, maar geene gehoorzame onderdanen, geene nuttige burgers vormen.

Men zegge niet; « *de geringere heeft zoo wel als de aanzienlijke regt op meerdere beschaving en uitgebreidere kundigheden.* » Ik zou op mijne beurt kunnen vragen: « heeft hij niet hetzelfde regt op meerdere bezittingen, grooter vermogen, aanzienlijker betrekking? Maar, heeft eene wijze Voorzienigheid hem dit laatste onthouden, zij wilde ook tevens, dat hij het eerste zou nalaten, en zich vergenoegen met den stand, waarin hij door de Godheid geplaatst is. — « *Maar deze schonk hem eene zucht naar kennis en wetenschap, die hij toch veilig mag inwilligen* » — Zij schonk hem ook eene zucht naar vermogen en rijkdom, die hij toch niet mag voldoen. — *Maar die zucht naar kennis is edeler, den mensch waardig en verheft hem boven het redeloos gedierte.* — Fraaije woorden! maar, men zegge het mij, verheft niet iedere kunst, iedere wetenschap den mensch boven het redeloos gedierte, en zal daarom ieder alles moeten weten? Bedriegen wij ons niet! — het is niet de *kennis* van aardrijkskunde, geschiedenis of eenige andere wetenschap, die den mensch veredelt, en aan zijne bestemming doet beantwoorden; — neen, het zijn de *vermogens*, waardoor hij ook deze dingen volbrengt: het is zijne rede, zijn zedelijk gevoel. — De *kennis* van kunsten en wetenschappen kan *kunstenaars* en *geleerden* vormen; de ontwikkeling der *vermogens* vormt *menschen.* — Op deze ontwikkeling der vermogens mag ieder, als *mensch*, billijke aanspraak maken, — de wijziging, in het gebruik derzelve, wordt voorgeschreven door den *stand*, dien hij bekleedt in de maatschappij. — Laat men dan opvoeden, d. i. ontwikkelen, harmonisch ontwikkelen alle vermogens der menschelijke ziel. Laat men ieder, wie hij ook zijn moge, leeren denken, gevoelen, handelen; maar dat de stof voor dat denken, dat de kundigheden, die ter bearbeiding worden gegeven aan het verstand, in evenredigheid blijven met de betrekking waarin ieder eenmaal geplaatst wordt. Dat men vooral de rede doe heerschen over de lagere vermogens der ziel, en de zedelijke vorming boven alles behartige. — Of mag het geene schande genoemd worden, dat het kind reeds in de wetenschappen, trotsch het voordeel van ouders en meester, aanzienlijke vorderingen gemaakt heeft, eer het de deugd heeft leeren kennen en beoefenen, en zijne zedelijke vermogens heeft geleerd te ontwikkelen. — Van hier, dat er zoo veel grooter prijs wordt gesteld op verstandelijke beschaving dan op zedelijke vorming. Van hier, dat de bekwame en kundige man met bewondering door ieder wordt aangestaard, terwijl de deugdzame voorbijgezien wordt of dikwijls belagchelijk gemaakt. — Dat men dan de vermogens *harmonisch* ontwikkele, waardoor de mensch zich waarlijk den naam van menschwaardig maakt; maar laat men ze bij den geringeren niet leiden op dingen, die niet dan tot zijn ongeluk strekken. Hij leere te *denken*, niet over de eilanden der Zuid-Zee, of over schei- en natuurkunde; maar over zijne pligten, die hij als mensch en burger vervullen moet. — Hij leere daartoe de voorbereidende kundigheden, die in zijnen stand noodzakelijk vereischt worden; hij leere vooral in de christelijke godsdienst, die zoo uitmuntend voor het algemeen is geschikt, zijnen God als Vader vereeren en eene zalige onsterfelijkheid vertrouwend verwachten. — Dan zal hij tevreden rondom zich henen zien, en de natuur beschouwen, niet om over aantrekkingskracht en beweging na te denken; maar om er God te leeren kennen; die zijne zon laat opgaan over boozen en goeden, en regent over regtvaardigen en onregtvaardigen. — Dan zal hij leeren dankbaar te wezen voor genotene weldaden en niet te morren, wanneer iets tegen zijnen wensch mogt zijn uitgevallen.

Ziedaar eene verlichting, zoo als SOCRATES die geleerd, zoo als de groote leermeester van het menschelijk geslacht die in zijne godsdienst heeft voorgeschreven. Daartoe behoeft men geen onderwijs in kunsten en wetenschappen, die ieder, naar mate van zijnen stand, moet beoefenen; maar eene zorgvuldige opvoeding en ontwikkeling der menschelijke vermogens zal ons dezelve, langs den zekersten weg doen bereiken. — Laten wij dezen weg inslaan, laten wij daartoe alle onze krachten besteden, zoo zullen wij, bij het welgelukken onzer pogingen, de streelende voldoening genieten; deugdzame menschen en nuttige burgers te hebben gevormd en zoo op de schoonste wijze te hebben medegewerkt *tot nut van het algemeen,*

H.

GESCHIEDKUNDIGE HERINNERINGEN.

Den eersten Maart 1358 werd de Hertog van ALBRECHT van *Beijeren* tot voogd over zijnen krankzinnigen broeder aangesteld.

Den 1sten dito 1780 had de bevestiging van de Constitutie der Vereenigde Staten van *Noord-Amerika* plaats.

Den 1sten dito 1813 vereenigde *Pruissen* zich met *Rusland* tegen *Frankrijk.*

Den 2den dito 1122 overleed Graaf FLORIS II. in de kracht zijner jaren. Schoon hij zijn land in vrede schijnt geregeerd te hebben, was hij inhalig en hebzuchtig van aard, blijkens de getuigenis van RUDOLF, Abt van *St. Truijen*, schrijvende, *dat hij dezen rijken en zwaarlijvigen Graaf, met zilveren koorden uit Holland naar Utrecht trekken moest*, om namelijk den Bisschop BURCHARD aldaar te bewegen tot het afstaan van zekere kerk, aan gemelde Abtdij behoorende, die door zijn voorzaat in bezit genomen was.

Den 2den dito 1787 stierf SALOMO GESZNER.

Den 2den dito 1814 ontruimden de Franschen het kasteel *St. Angelo.*

Den 3den dito 1588 werd de Hoogleeraar GYSBERTUS VOETIUS te *Heusden* geboren.

Den 3den dito 1761 werd J. FLORYN, Mathematicus, te *Deventer* geboren.

Den 3den dito 1809 stond NAPOLEON het Groot-Hertogdom *Berg* en *Kleefsland* aan LODEWYK NAPOLEON af.

(a) Het spreekt van zelf, dat ik, eenen V. WYK b. v. en diergelijke uitzonder, die door hunne uitgebreide kennis groot nut aan de wetenschappen aanbrengen en op de achting van het algemeen billijke aanspraak hebben.

ARNHEM, den 5den Maart.

Het water is hoog in den *Rijn* aan de Paal:

Den 2 Maart	2 El	7 Palm	5 Duim;	gewassen 0 D.,	gevallen 25 D
Den 3 dito	2 El	5 Palm	5 Duim;	gewassen 0 D.,	gevallen 20 D

Heden overleed alhier, na eene kortstondige ziekte, Jonkvrouwe *W. N. R. BRANTSEN*, in den ouderdom van ruim acht en vijftig jaren.

ARNHEM den 26sten Februarij 1829.

Heden stierf mijn dierbare Vader, *SALOMON HYMAN TELS*, te *Zevenaar*, in den ouderdom van ruim 82 jaren, aan een verval van krachten.

ROTTERDAM, den 26sten Februarij 1829.

H. S. TELS.

Dienende tot bekendmaking aan vrienden en bekenden, zoo binnen als buiten de stad.

KADASTER.

PUBLICATIE.

De GOUVERNEUR der PROVINCIE *GELDERLAND*,

Brengt ter kennis der Grondeigenaren, dat op den 1sten April aanstaande zal begonnen worden met het voorloopige werk der Schatting van de belastbare inkomsten van de eigendommen der Gemeenten, in de Kantons *Doetinchem* en *Vorden*, om te dienen voor het Kadaster, en dat met die Schating zijn belast:

Voor de Gemeente *Ruurlo* de Schatter *D. VAN MEETEREN*, onder het opzigt van den Hoofd-Controleur *A. J. VAN OOSTVEEN.*

Voor de Gemeenten *Vorden* en *Zelhem* de Schatter Mr. *A. W. DE GRIENT DREUX*, onder het opzigt van den Controleur *M. E. GOUSSET VAN HEEL.*

Voor de Gemeenten Stad *Doetinchem*, Ambt *Doetinchem* en *Hengelo*, de Schatter *A. LIMBEEK*, onder het opzigt van den Controleur *D. P. G. BOUVY.*

De Gouverneur noodigt de Grondeigenaren uit, om te zorgen, dat zij zelve of wel hunne zaakgelastigden of pachters, zoo veel mogelijk, bij de Schatting hunner Landerijen tegenwoordig zijn tot het geven van zoodanige ophelderingen, als welke nuttig kunnen zijn; en beveelt wijders aan alle beambten in die gemeente aan, om voorschreven Controleurs en Schatters in hunne werkzaamheden behulpzaam te zijn.

Arnhem, den 20sten Februarij 1829.

De Gouverneur voornoemd,
VAN HEECKEREN VAN KELL.

---

§ § § BURGEMEESTER en ASSESSOREN van *DIDAM* roepen mits deze op alle EIGENAREN van GRAVEN en KELDERS in de Hervormde Kerk van *Didam*, die verlangen zonden eene gelijke RUIMTE, op de NIEUWE ALGEMEENE BEGRAAFPLAATS, in plaats te hebben, om zich, met overlegging van hun Bewijs van Eigendom, schriftelijk en vrachtvrij, daartoe te melden aan den ondergeteekenden Burgemeester, uiterlijk tot ultimo April dezes jaars; zullende op de later inkomende stukken, geen reguard meer geslagen worden.

Het Gemeente-Bestuur voornoemd,
G. J. VAN EMBDEN, Vt.

---

§ § § BURGEMEESTER en ASSESSOREN van *DIDAM* zullen, op autorisatie van den Gemeente-raad en onder approbatie van Hun Edele Groot Achtbare Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provincie, op Dingsdag den 10den Maart 1829, des voormiddags om 10 uren, ten huize van den Kastelein *DERK BERENDSEN*, in het Logement het *Zwijnshoofd*, binnen *Didam*, in het openbaar aan de minst schrijvenden aanbesteden

Het MAKEN van een NIEUW EIKENHOUTS STAKETSEL, om de ALGEMEENE BEGRAAFPLAATS binnen deze Gemeente, met de LEVERING van alle daartoe benoodigde MATERIALEN.

Alles volgens Teekening en Bestek, waarvan de Conditien, voor de Aanbesteding, ter Secretarie van het Gemeente-Bestuur, zullen ter visie liggen alle dagen except den Zondag, des voormiddags van 9 tot 12 uren.

Het Gemeente-Bestuur voornoemd,
G. J. VAN EMBDEN, Vt.

† † † § § † Op Donderdag den 19den Maart 1829, des avonds ten zeven ure, in het Logement *het Zwanshoofd*, te *Arnhem*, zal, ten overstaan van den Notaris Mr. *GERHARD VAN ECK*, residerende te *Arnhem*, in het openbaar worden ingezet om, op Donderdag den 2den April daaraanvolgende, ter zelver uur en plaats, bij toeslag te verkoopen: een hecht en sterk HUIS en ERVE, met daaraan gelegen WERK- of PAKHUIS, staande en gelegen te *Arnhem*, op de Beek, op de hoek van de Nijstad, in Wijk E, No. 139, benevens een HUISJE en ERVE, naast het Pakhuis, staande in de Nijstad, welke drie perceelen elk afzonderlijk en ook te zamen in massa zullen geveild worden.

Aanwijzing is te bekomen bij den Eigenaar *J. NYENHUIS*, en informatien nopens de conditien van verkoop, zijn te erlangen ten Kantore van voornoemden Notaris.

---

† † † † † § Men is voornemens om, ten overstaan van de Notarissen Mr. *G. VAN ECK* en Mr. *J. NYHOFF*, beide residerende te *Arnhem*, op Dingsdag den 10den Maart 1829, des avonds ten zes ure, in het Logement *het Zwanshoofd*, te *Arnhem*, bij toeslag in het openbaar te verkoopen:

Een wel ter groei staande DENNEN BOSCH, groot omtrent 85 Bunders, aan elkander gelegen onder de Gemeente *Renkum*, op de Heide, tusschen de zoogenaamde *Schapenbruggen* en *de Ginkel*, en dienvolgens tusschen de Straatwegen van *Arnhem* op *Amsterdam* en *Utrecht*.

Ingezet op . . . . *f* 5822. —

Om aanwijzing vervoege men zich bij *DERK VAN REES*, te *Oosterbeek*. — En ten aanzien der Conditien ten Kantoren van genoemde Notarissen.

---

§ § § § § § De Notaris Mr. *J. BUSGERS* zal den 11den en 18den Maart 1829, des avonds ten zes ure, in het Logement *den Arend*, te *Arnhem*, veilen en verkoopen:

1°. Een hecht, sterk en ter nering staande HUIS en ERVE, met VOORHUIS, 3 BENEDEN en 4 BOVENKAMERS, ZOLDER, fraaije KELDER, OPEN PLAATS en POMP, staande te *Arnhem*, boven aan in de Bakkerstraat, wijk D No. 110, door *G. OVERMAN* bewoond.

2°. Een DITO sterk en zeer ter nering staande WINKELHUIS en ERVE, met VOORHUIS, 3 BENEDEN- en 3 BOVENKAMERS, ZOLDERS, KELDER, OPENPLAATS, POMP en daarachter gelegen ruim PAKHUIS met 3 groote ZOLDERS en verdere GEMAKKEN, staande en gelegen te *Arnhem* op de Groote Markt, wijk F No. 90, het Pakhuis in de Putsteeg uitkomende; thans bij *H. SCHEERDER* bewoond.

---

§ § § § § § Mr. *J. NYHOFF*, Notaris te *Arnhem*, qq., is voornemens, op Maandag den 9den Maart 1829, aan te vangen des morgens ten 10 ure, in het Huis No. 57, te *Renkum*, publiek verhuiswijze te verkoopen: Een zeer wel geconserveerden meest modernen INBOEDEL, waaronder LOKET- en andere KASTEN, KABINET, LEDIKANTEN, BUREAU, PENANT-TAFELTJES en dito KASTJES, UITTREK- en andere TAFELS, MAHONIEHOUTEN- en andere STOELEN met trijpen ZITTINGEN, eene fraaije TAFEL-PENDULE, KRISSTAL, GLAS, OOST-INDISCH- en ander PORCELEIN en fijn AARDEWERK verlakt, onderscheidene SPIEGELS, PLATEN in Vergulde Lijsten achter GLAS, KOPER, TIN, YZER en BLIKWERK, VLOERKLEEDEN en CARPETTEN eenig TIMMERGEREEDSCHAP en hetgeen verder ten dien dage te voorschijn zal worden gebragt; zijnde Vrijdag en Zaturdag te voren van 's morgens 10 tot 's middags 3 ure voor een iegelijk te zien.

---

† † † † † † Ten overstaan van den Notaris *PLIESTER* zal men in 2 veilingen, op Maandagen, den 9den en 23sten Maart 1829, des voormiddags ten 11 ure, in het *Hof van Berlijn* te *Zevenaar*, bij mijning, op genot van hooggeld, en aan den hoogsten bieder *zonder eenig beraad* verkoopen: eene WEIDE, genaamd *de Lage-Aalburg*, gelegen in het *Broek*, onder *Duiven*, volgens de Ambtskaart groot 5 Bunders en 14 Roeden, afkomstig uit den boedel van vrouwe Wed. *KNUYT*, geb. *HUNDIUS VAN DEN BOSWAAY*, te *Herwen*, en het laatst bij den Heer *J. VERMEER*, in gebruik.

---

† † † † † † Ten overstaan van den Notaris *PLIESTER*, als ten dezen door de regtbank van eersten aanleg, zitting houdende te *Arnhem*, gecommitteerd, zal door de Eigenaren publiek zal worden verkocht: eene HOFSTEDE, genaamd *de Armenhof*, gelegen in het *Loo*, gemeente *Duiven*, behoorende tot den gemeenschappelijken boedel van wijlen *JACOB BERENDSEN* en van zijne weduwe de geïnterdiceerde *WILHELMINA VAN HUUT*; welke Hofstede bestaat uit de volgende perceelen: te weten:

1°. Een HUIS No. 12, met SCHUUR, voorts TUIN en BOOMGAARD, en 1 Bunder en 70 Roeden LAND, daaraan grenzende.

2°. 12 Bunders en 68 Roeden BOUW- en WEIDELAND, door het Kerkpad van het Huisblok gescheiden.

3°. Een HUIS op het Zand, met TUINTJE, voorts ... Roeden WEIDELAND buitendijks, en 85 Roeden BOUWLAND binnendijks.

4°. Het overige BOUWLAND van het Zand, groot ... Bunders en 49 Roeden.

5°. Een HUIS op de *Ginnekengels*, met BOOMGAARD en 43 Roeden LAND.

6°. Het overige LAND, van de *Ginnekengels*, groot (4) Bunders en 6 Roeden.

7°. Eene WEIDE, genaamd *het Wolleveld*, gelegen in het *Broek*, onder *Duiven*, groot 2 Bunders 97 Roeden en 90 Ellen, tusschen de Weiden van de Heeren *VAN NISPEN* en *VAN HUGENPOTH*.

8°. Eene BANK in de Kerk van het *Loo*.

Men zal eene massa vormen van de perceelen Nommers 1, 2, 4 en 6. Daarna zal men bij elkanderen voegen de volgende perceelen:

a. Nommers 1 en 2.

b. Nommers 3 en 4.

c. Nommers 5 en 6.

De helft van den koopprijs blijft in de goederen gevestigd.

De groote massa wordt verkocht bij mijning, op genot van ½ percent hooggeld; de kleine massa en de perceelen enkel bij opbod, met genot eener premie van inzet over den prijs der eerste mijning, en wel tegen 1 percent van de kleine massa en 2 percent van de perceelen.

De veilingen zullen ten huize van *J. W. P. BELLEN*, in het *Loo*, gehouden worden op Dingsdagen, den 10den en 24sten Maart 1829, des morgens ten 10 ure.

---

† † § § † § Op nader te bepalen tijd en plaats, zal te *Zutphen* in het openbaar worden geveild, en, naar genoegen geldende, finaal verkocht: De voormalige HAVEZATHE *Rijsselt*, gelegen in de gemeente *Gorssel*, Kwartier *Zutphen*, op één uur afstands van *Zutphen*, nabij den Straatweg van die Stad naar *Deventer*, met privative JAGT en VISSCHERY en verdere ONDERHOORIGHEDEN, bestaande in een HEERENHUIS, voorzien van onderscheiden BENEDEN- en BOVENKAMERS, ruime KEUKENS en KELDERS, KOETSHUIS, PAARDEN- en KOESTAL, spatieuse TUINEN, alles in zijne Grachten gelegen. Eene WEIDE voor het Huis, en aangenaame WANDELINGEN, bestaande in BOSSCHEN van OPGAAND HOUT; voorts twee kapitale BOERENERVEN en eenige UITERWAARDEN, aan de Rivier den *Yssel* gelegen.

Alles met de daartoe behoorende VELDGRONDEN, zoo reeds toegedeeld, als nog uit de Markgronden toe te deelen.

Buiten welke laatstgemelde gronden, het voorschreven Goed en Onderhoorigheden groot is nagenoeg een en zeventig Bunders. Zijnde dit Landgoed inmiddels UIT DE HAND TE KOOP; terwijl voorloopige informatien te bekomen zijn bij Mr. *J. A. VAN HASSELT*, Notaris te *Zutphen*.

---

† † † † † † UIT DE HAND TE KOOP, om met den vijftienden November 1829 te aanvaarden. Een voor twee jaren nieuw opgebouwd HUIS, staande aan de Houtmarkt te *Zutphen*, voorzien beneden van VOORHUIS en BINNENVERTREK, twee BOVENKAMERS, ruime ZOLDERS en KELDER, voor vele Affaires zeer geschikt.

Mede UIT DE HAND TE KOOP: een TUIN, terstond te aanvaarden, zeer aangenaam gelegen met het uitzigt op de *Boompjes Wal*, wel voorzien met jonge VRUCHTBOOMEN. Te bevragen bij den Timmerman *M. GERRITSEN*, brieven franko.

---

† † † § § † Door toeval wordt UIT DE HAND TE KOOP aangeboden, met het HUIS daarbij TE HUUR, eene complete BANKETBAKKERY, met al deszelfs vaste en losse GEREEDSCHAPPEN en voorhanden zijnde WINKELGOEDEREN, gelegen in eene der voornaamste Geldersche Steden. — Deze affaire, die een goed burger-bestaan oplevert, kan, op zeer voordeelige voorwaarden, met primo Mei, of eerder aanvaard worden.

Adres, met vrachtvrije brieven, onder letter H., ter Boek- en Courantdrukkerij van *C. A. THIEME*, te *Arnhem*.

---

§ § § § § § In de STADS-FABRIEK te *Arnhem*, worden door Machines vervaardigd, en zijn voor allezins billijke prijzen te bekomen:

Wollen Watten of Dekens,

Bijzonder geschikt voor Matrassen enz.

Ook is de VERWERY van gem. Fabriek thans zoodanig ingerigt, dat men voor zeer geringe prijzen allerhande Goederen verwt.

---

§ § § § § § Er wordt verlangt op een Buitengoed in *Gelderland*: Eene LINNENMEID tegen *f* 90 huur, en eene KINDERMEID tegen *f* 95 huur, van de Hervormde of Luthersche Godsdienst. Adres met brieven franco onder de Letter X. te *Leerdam*.

---

* * J. G. VAN TERVEEN EN ZOON, Boekhandelaars te *Utrecht*, zullen op Maandag den 16den Maart 1829 en volgende dagen, ten hunnen huize verkoopen: Eene kostbare verzameling van Grieksche, Latijnsche, Fransche, Engelsche, Hoog- en Nederduitsche BOEKEN, waaronder zeer vele belangrijke Werken, in verschillende vakken van wetenschappen, kunst en smaak, mitsgaders in de Natuurlijke Historie, met fraai gekleurde en ongekleurde platen versierd, gevonden worden. Nagelaten door wijlen den Heer *O. J. v. Paddenburg*, in leven Boekhandelaar te *Utrecht*, waarvan de Catalogus bij bovengem. en alomme te bekomen is.

Te ARNHEM, bij C. A. THIEME, Boekdrukker.